

УДК 340.5+341.6+341+347+34.04

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО АРБІТРАЖНОГО ЗАКОНОДАВСТВА КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРОАРБІТРАЖНИХ НОРМАТИВНИХ БАЗ ЄС

DEVELOPMENT OF UKRAINIAN ARBITRATION LEGISLATION IN LIGHT OF PRO-ARBITRAL NORMATIVE SYSTEMS OF EU

Івасечко В.І.,

студентка

*Інституту міжнародних відносин Київського
Національного університету імені Тараса Шевченка*

Проведено аналіз основних здобутків та тенденцій розвитку арбітражного законодавства країн-членів ЄС. Визначено критерії оцінки арбітражного законодавства України. Визначено недоліки та відповідні кроки з удосконалення арбітражного законодавства України. Спеціальну увагу приділено особливій процедурі для визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні незалежно від місця арбітражу, а також процедури для скасування рішень та постанов міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України; розгляду клопотань про скасування та видачу дозволу на виконання арбітражного рішення в одному судовому провадженні та зменшенню кількості супроводжуваних арбітраж судових інстанцій.

Ключові слова: зміни, арбітражне законодавство, проарбітражність, судовий контроль та сприяння міжнародному комерційному арбітражу, Типовий закон ЮНСІТРАЛ.

Проведен анализ основных достижений и тенденций развития арбитражного законодательства стран-членов ЕС. Определены критерии оценки арбитражного законодательства Украины. Определены недостатки и соответствующие шаги по совершенствованию арбитражного законодательства Украины. Специальное внимание уделено особой процедуре признания и исполнения решений международного коммерческого арбитража в Украине независимо от места арбитража, а также процедуре отмены решений и постановлений международного коммерческого арбитража, если место арбитража находится на территории Украины; рассмотрению ходатайств об отмене и выдаче разрешения на исполнение арбитражного решения в одном судебном производстве и уменьшению количества сопровождающих арбитраж судебных инстанций.

Ключевые слова: изменения, арбитражное законодательство, проарбитражность, судебный контроль и содействие международному коммерческому арбитражу, Типовой закон ЮНСИТРАЛ.

Principal achievements and trends of EU Member-States arbitration legislation are analyzed. Criteria for assessment of Ukrainian arbitration legislation are established. Problematic issues and steps towards improvement of Ukrainian arbitration legislation are determined. Particular attention is given to a specific procedure of recognition and enforcement of arbitral awards in Ukraine irrespective of place of arbitration, and a procedure for setting aside rulings or awards of arbitral tribunals if Ukraine is place of arbitration; consideration of applications for setting aside and granting permission for enforcement of an arbitral award in a single proceeding; and limiting number of judicial instances exercising control over and support to arbitration.

Key words: changes, arbitration legislation, pro-arbitration, judicial control over and support to arbitration, UNCITRAL Model Law.

Актуальність теми. На даному етапі свого розвитку Україна потребує внутрішньої злагоженості та зовнішньої довіри. Ефективне та детально продумане регулювання арбітражу здатне суттєво покращити внутрішньодержавний механізм відправлення правосуддя, виробити привабливість нашої держави як для українських, так і для іноземних споживачів арбітражу, посилити довіру до нашої юрисдикції та значно підвищити державні доходи. Вигідність вдосконалення саме арбітражного законодавства підтверджується природою арбітражу та міжнародною практикою.

Оптимальність арбітражу як нейтрального методу врегулювання спорів визнається ще з давніх часів. При цьому європейська арбітражна традиція є найдавнішою у світі та славиться своєю послідовністю у встановленні і забезпеченні фундаментальних арбітражних цінностей [1, с. 179, 188; 2, с. 3; 3, с. 197–198; 4, с. 1794–1989].

Антична міфологія рясніє справами, де пропагується незалежна ад'юдикаційна функція арбітрів та ключова роль верховенства права у арбітражі. Так, «звичайні смертні» виступали незалежними арбітрами у спорах між грецькими богами [5, с. 153;

6, с. 129–30; 7, с. 67–68]. Також є суттєві історичні докази застосування арбітражу для врегулювання спорів між державами, містами-державами та схожими утвореннями у античних Греції, Римі, Персії та Месопотамії [2, с. 3; 5, с. 153; 7, с. 67–68; 8, с. 93–94]. Збереглися навіть записи присяг, що склалися потенційними арбітрами перед тим, як приступити до розгляду справи [9].

Сьогодні ж спостерігається радикально новий виток у регулятивному забезпеченні арбітражної нейтральності, першу скрипку в якому циклічно випало відіграти Європейському Союзу, тому його практика буде особливо корисною для реформування українського законодавства.

Серед країн-членів ЄС, що стали на шлях законодавчих нововведень у сфері міжнародного комерційного арбітражу, слід згадати Бельгію, Болгарію, Хорватію, Чехію, Данію, Великобританію, Фінляндію, Францію, Німеччину, Грецію, Ірландію, Італію, Польщу, Португалію, Іспанію та Швецію. Для цілей подальшого порівняння варто згадати, що у 2015 році найчастіше обраними та найбільш сприятливими місцями проведення арбітражу були вкотре обрані Лондон та Париж, що підтверджує провідну роль ЄС в арбітражному світі [9]. Тому варто звернути окрему увагу на регулювання арбітражу саме у країнах-членах ЄС.

Націленість світової арбітражної спільноти на нововведення підтверджується і суттєвою активізацією досліджень на цю тему [9]. Так, було встановлено, які країни вважаються найбільш проарбітражними та найчастіше обираються в якості місця проведення арбітражу, а також критерії, якими керуються сторони спорів при наданні переваги тій чи іншій юрисдикції. Результати дослідження є особливо корисними для поточного етапу реформування українського арбітражного законодавства, оскільки можуть бути використані для оцінки арбітражного клімату держави, встановлення його недоліків та визначення шляхів їх усунення.

Перед аналізом арбітражного законодавства України необхідно чітко визначити цілі його реформування та, відповідно, встановити критерії, оцінка за якими буде найбільш ефективною для їх досягнення.

Основними цілями реформ у сфері арбітражу та, відповідно, цілями даної статті є визначення проблемних масивів українського законодавства у сфері арбітражу, їх виправлення, забезпечення ефективності нашого законодавства з точки зору часу, витрат, простоти та якості процесу, а також посилення пізнаваності, зрозумілості та привабливості нашої юрисдикції для іноземних споживачів арбітражу.

Виклад основного матеріалу. При визначенні критеріїв важливо акцентувати увагу на тому, що відповідно до міжнародних досліджень клієнти обирають місце проведення арбітражу, перш за все, на основі правової, а потім вже технічної інфраструктури країни.

Так, відповідно до міжнародних досліджень на такий вибір впливають (у перерахунку від найчасті-

ше до найрідше названих критеріїв): нейтральність та неупередженість місцевої арбітражної системи (17%); сприятливість національного арбітражного законодавства (15%); практика визнання і виконання арбітражних угод та арбітражних рішень (14%); наявність висококваліфікованих арбітрів, знайомих із відповідним місцем арбітражу (12%); ефективність місцевих судових проваджень (11%); географічне розташування (8%); наявність спеціалізованих юристів у місці проведення арбітражу (7%); витрати на арбітраж (7%); рівень володіння мовами (5%); сприятлива транспортна інфраструктура (4%) [9].

Станом на сьогодні Україна повністю задовольняє такі ненормативні індикатори проарбітражності, як: наявність висококваліфікованих арбітрів, знайомих із відповідним місцем арбітражу; географічне розташування; наявність спеціалізованих юристів у місці проведення арбітражу; рівень володіння мовами; сприятлива транспортна інфраструктура. При цьому відповідність України юридичним критеріям проарбітражності вимагає значних законодавчих змін.

Якщо перенести вищезазначені фактори на українську систему координат, то стає очевидно, наскільки нагально підвищити ефективність місцевих судових проваджень, покращити практику визнання і виконання арбітражних угод та арбітражних рішень і забезпечити нейтральність та неупередженість місцевої арбітражної системи. Саме ці питання та можливі шляхи їх вирішення розглядатимуться статтею.

Перед Україною стоїть нагальна потреба встановлення особливої процедури для визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні незалежно від місця арбітражу, а також процедури для скасування рішень та постанов міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України.

Наразі ці питання регулюються положеннями Розділу VII-1 та Розділу VIII ЦПК України, які, на жаль, не враховують специфіку міжнародного комерційного арбітражу та є недостатніми, адже глава, в якій вони прописані, регулює скасування рішень третейських судів. При цьому процедура прийняття судом рішень щодо постанов міжнародного арбітражу, винесених із питання попереднього характеру про те, що він має компетенцію, взагалі не регламентована [11]. У зв'язку з цим необхідно включити до ЦПК окрему главу, котра б детально регламентувала дані питання.

Належне законодавче розрізнення міжнародного арбітражу від третейського розгляду є надзвичайно важливим, оскільки первісною метою та важливою особливістю нейтралітету саме міжнародного арбітражу є, насамперед, уникнення застосування внутрішніх судових правил і натомість використання міжнародно-нейтральних процедур із урахуванням очікувань сторін та природи спору. Це підтверджується історією створення Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ, під час розробки якого «було встановлено, що стандарти доказування різних правових систем суттєво відрізняються, тому найбільш

сприятливими є саме нейтральні формулювання» [12, с. 521; 13, с. 44]. Національні суди застосовують місцеві процесуальні норми, які переважно призначені для конкретних судових структур, тому за своєю сутністю не можуть забезпечити нейтральність міжнародного арбітражу, і які, як правило, є незнайомі і невідповідні для сторін, що походять із різних правових традицій.

Україні слід приєднатися до кроків світової спільноти назустріч формуванню арбітражу, як істинно універсальної практики, де не буде коливань правових норм від однієї країни до іншої і де сторони не застане зненацька певне арбітражне законодавство та його застосування національними судами. Детальніша регламентація міжнародного арбітражу та супроводжуваних його судових процедур суттєво підвищить їх ефективність та злагодженість, та зробить українське законодавство більш зрозумілим та передбачуваним для потенційних споживачів арбітражу.

При реалізації цього підходу також необхідно прописати можливість розгляду клопотань про скасування та видачу дозволу на виконання арбітражного рішення в одному судовому провадженні, адже підстави для видачі дозволу на виконання арбітражного рішення та його скасування є однаковими. Так, реалізація цього підходу допоможе належно забезпечити процесуальну економію та, відповідно, значно зменшити часові та грошові витрати на арбітраж.

Також важливо передбачити в Україні положення, котрі б надавали сторонам право обмежити підстави скасування арбітражного рішення або виключити можливість його оспорювання в державному суді. У випадку виключення можливості оспорювання арбітражного рішення у державному суді судовий контроль здійснюватиметься лише в процесі розгляду клопотання про надання дозволу на виконання арбітражного рішення [11].

Враховуючи однаковість підстав для відмови у наданні дозволу на виконання та підстав для скасування арбітражного рішення, це не порушуватиме прав сторони, проти якої таке рішення було винесено, а лише зменшить кількість судових проваджень, в яких вона зможе ці права реалізувати. Таке нововведення відповідатиме міжнародним арбітражним тенденціям. Так, наприклад, аналогічні положення містяться у Цивільному процесуальному кодексі Франції та Арбітражному законі Швеції [14; 15].

Окрім цього, мабуть, однією з найсуттєвіших поточних проблем українського арбітражного законодавства є те, що відповідно до досвіду останніх років введення загальних місцевих судів у якості додаткової судової інстанції у 2005 році значно погіршило якість судового контролю арбітражу та значно збільшило час, що на нього витрачається державними судами [11]. Проходження практично кожною справою всіх трьох судових інстанцій, на жаль, досить часто займає багато місяців або років, і є абсолютно незручною для сторін, тому зменшення кількості супроводжуваних арбітраж судових інстанцій є як ніколи своєчасним.

Дане питання потребує особливої уваги ще й тому, що одним із ключових завдань міжнародних арбітражних угод є уникнення багатоінстанційної судової тяганини у різних національних судах, а також зatoryжних юрисдикційних спорів, непослідовних рішень та правоохоронної невизначеності. Натомість, міжнародний арбітраж здатний забезпечити єдиний, централізований механізм вирішення спорів у єдиному погодженому сторонами форумі. Надзвичайно важливо, щоб проекція цього підходу відбувалася не лише на арбітраж, але й охоплювала пов'язані з ним судові провадження.

У даному питанні слід окремо розглянути, чому саме 2005 рік став відправною точкою погіршення якості судового контролю арбітражу. Справа у тому, що до 2005 року справи цієї категорії розглядалися лише апеляційними судами та Верховним Судом України.

Ефективність розгляду одразу апеляційними судами полягає у тому, що дана категорія справ стосується скасування або надання дозволу на виконання рішення, винесеного іншим судом. Таким чином, апеляційні суди мають широкую практику роботи зі справами даної специфіки і більш підготовлені до здійснення відповідного контролю стосовно арбітражних рішень [11]. Відтак повернення до процедури, котра застосовувалася до 2005 року, видається найбільш ефективним.

З точки зору міжнародної практики у даній ситуації Україна може звернутися до досвіду країн-членів ЄС, наприклад, Франції, Швеції, Литви та Польщі, де лише одна інституція є відповідальною за спори такого характеру.

При цьому слід відзначити, що з огляду на дані юрисдикції Україні було б ефективно, окрім повернення до моделі 2005 року, встановити лише один апеляційний суд для роботи з такими справами.

Враховуючи серйозність питання, було б неадекватно просто запозичити ту чи іншу іноземну практику. Тому необхідно виробити певну систему критеріїв для оцінки придатності саме українських інституцій.

Так, як уже зазначалося на початку статті, основною метою реформування арбітражного законодавства України є забезпечення її проарбітражності та привабливості для потенційних споживачів арбітражу. Останні, в свою чергу, керуються такими показниками: ефективність, досвідченість та професіоналізм у відповідних питаннях, швидкість, зручність та простота розгляду, сприятливість географічного розташування.

З огляду на вищезазначені критерії на роль такого суду, котрий би кваліфіковано займався даними питаннями, найбільше підходить саме Апеляційний суд міста Києва, оскільки він: по-перше, розглядав значну кількість справ стосовно надання дозволу на виконання арбітражних рішень та практично всі справи щодо скасування рішень МКАС та МАК при ТПП України, які знаходяться у місті Києві, відповідно, виробивши найбільший досвід роботи з питаннями даної специфіки; по-друге, володіє найкра-

щою матеріально-технічною базою для виконання таких функцій, що надає йому суттєву перевагу над іншими інстанціями; по-третє, має найсприятливіше географічне розташування для роботи зі справами, пов'язаними з міжнародним арбітражем, що забезпечить швидкість та зручність для гостей з іноземних юрисдикцій.

Окрім вищезазначених змін, які здійснили б позитивний вплив на український арбітражний клімат, слід розглянути, чи є необхідність у перегляді Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж». Поточна редакція Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», розроблена на основі Типового закону ЮНСІТРАЛ у редакції 1985 року, була прийнята 24 лютого 1994 року, і з тих пір не зазнавала жодних змін, окрім змін стосовно територіальної підсудності державним судам спорів по сприянню та контролю над арбітражем, що були внесені у 2003 та 2005 роках.

Аналізуючи положення нової редакції Типового закону та поточне регулювання арбітражу в Україні, можна дійти висновку, що станом на сьогодні оновлення Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» є передчасним.

Наразі Типовий закон ЮНСІТРАЛ у редакції саме 1985 року, що слугує фундаментом поточної редакції Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», є домінуючою моделлю національного арбітражного законодавства: понад 100 держав прийняли своє законодавство на його основі. При цьому всього близько 10 держав привели свої нормативні бази у відповідність із положеннями Типового закону у редакції 2006 року [16; 17, с. 41].

Так, із міжнародної практики можна зробити висновки, що держави досить обережно ставляться до оновлення свого арбітражного законодавства у відповідності з новою редакцією Типового закону.

Це цілком очікувано. Той факт, що провідні проарбітражні юрисдикції не запозичують нововведення Типового закону 2006 року, зумовлений, насамперед, специфікою його положень про забезпечувальні заходи.

Із матеріалів робочих груп, що працювали над редакцією 2006 року, витікає, що процедура забезпечувальних заходів у ракурсі нової редакції Типового Закону буде ефективною лише при належному внутрішньодержавному та міжнародному забезпеченні. В даному випадку під внутрішньодержавним забезпеченням слід розуміти досягнення державою високого рівня та продуманості регламентування арбітражу (передусім, зі сторони кодексів) та його належного інституційного втілення, а також досвідченість та професійність суддів у супроводі арбітражу.

Саме через це багато держав законодавчо та практично не готові імплементувати положення нової редакції Типового закону. Що ж стосовно України, наша держава є надзвичайно молодим гравцем на міжнародній арбітражній арені. Саме тому: по-перше, її арбітражне законодавство містить багато прогалин та суперечностей, які суттєво применшують ефективність його застосування і не є достатньо надійним фундаментом для імплементції нововве-

день редакції 2006 року; по-друге, українські суди ще не накопичили достатнього досвіду у роботі забезпечувальними заходами, і їм буде складно впоратися на належному рівні з таким потужним інструментом, як забезпечувальні заходи.

З боку міжнародного забезпечення проблема полягає в тому, що нова версія ще не достатньо випробувана часом і значно відстає від попередньої за кількістю доктрин, судової та арбітражної практики, на яку та чи інша держава могла б опиратися у роботі з редакцією 2006 року.

Відтак, наразі немає достатнього внутрішньодержавного та міжнародного забезпечення для імплементції Україною Типового закону ЮНСІТРАЛ у редакції 2006 року. Окрім цього, на відміну від редакції 1985 року, редакція 2006 року як така поки не здатна забезпечити тих цілей, якими керуються держави при виборі саме Типового закону ЮНСІТРАЛ в якості моделі свого національного законодавства – зрозумілості, пізнаваності та передбачуваності для споживачів арбітражу.

Типовий закон ЮНСІТРАЛ у редакції 1985 року був розроблений міжнародною групою експертів та увібрав у себе найкращу світову практику. Цікаво, що розробка Типового закону була ініційована за пропозицією доповнення Нью-Йоркської конвенції Протоколом про прийняті сторонами арбітражні правила [18, с. 233]. Витоки формування Типового закону детально описані у звіті Генерального секретаря ООН «Можливі характеристики Типового закону про міжнародний комерційний арбітраж». У звіті ще тоді було проголошено, що «основною метою Типового закону є спрощення міжнародного комерційного арбітражу та забезпечення його належного функціонування та визнання» [19, с. 75].

Саме на основі звіту та наступних дискусій було розроблено версію Типового закону, що згодом була схвалена і затверджена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 1985 року. Так, редакція 1985 року поєднала в собі позиції всієї світової спільноти, і є дійсно надійною базою для українського арбітражного законодавства.

Федеральне міністерство юстиції Німеччини пояснило прийняття законодавства на основі Типового закону ЮНСІТРАЛ редакції 1985 року наступним чином: «Якщо ми прагнемо досягнути того, щоб Німеччина обиралася в якості місця міжнародного арбітражу значно частіше, ми повинні забезпечити для іноземних сторін закон, який би за своєю структурою та змістом відповідав правовим рамкам Типового закону, що відомий усьому світу. Це необхідно ще й з огляду на те, що під час переговорів з укладення міжнародних контрактів зазвичай виділяється дуже мало часу на розроблення арбітражної угоди. Типовий закон націлений на уніфікацію у сфері міжнародного арбітражу» [20, с. 4]. Ці цілі: зрозумілість, міжнародна уніформованість та перевірена структура, – цитувалися як передумови прийняття Типового закону й у багатьох інших юрисдикціях.

Висновки. Аналіз українських арбітражних реалій та їх порівняння з нормативними базами країн-

членів Європейського Союзу показав необхідність внесення змін ЦПК України та Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» задля утвердження нашої держави, як проарбітражної юрисдикції. Такі зміни повинні, передусім, включати встановлення особливої процедури для визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні незалежно від місця арбітражу, а також процедури для скасування рішень та постанов міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України; забезпечення можливості розгляду клопотань про скасування та видачу дозволу на виконання арбітражного рішення в одному судовому провадженні; надання сторонам права обмежити підстави скасування арбітражного рішення або виключити можливість його оспорювання в державному суді та зменшення кількості супроводжуваних арбітраж судових інстанцій. При цьому прийняття Типового закону ЮНСІТРАЛ у редакції 2006 року є передчасним.

Фінансова привабливість таких реформ підтверджується ще й тим фактом, що відповідно до оцінок фінансистів схожі зміни до арбітражного законодав-

ства Англії почали щорічно приносити у бюджет країни близько одного мільярда доларів. І це тільки враховуючи гонорари арбітрів та юристів. Якщо додати до підрахунків послуги арбітражних інституцій та інші джерела доходу, пов'язані з арбітражем, сума буде значно більшою [21, с. 39].

Враховуючи сприятливе географічне розташування та наявність висококваліфікованих кадрів, зміни до українського арбітражного законодавства мають усі шанси повторити фінансовий успіх іноземних нормативних нововведень.

Загалом, внесення таких та багатьох інших змін до арбітражного законодавства України не лише приведе українське законодавство у відповідність із міжнародними проарбітражними тенденціями, а й забезпечить позитивний імідж України як юрисдикції, дружньої до арбітражу, та як країни зі сприятливим інвестиційним кліматом, зменшить навантаження на державні суди у складних спорах за участі іноземних осіб, суттєво зменшить відтік складних спорів у іноземні юрисдикції з більш сприятливим арбітражним законодавством, сформує потужне та стабільне джерело поповнення Державного бюджету і посилить потік інвестицій в Україну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. H.S. Fraser. A Sketch of History of International Arbitration / H.S. Fraser. – 11 Cornell L.Q., 1925–1926. – P. 179, 188.
2. S. Ager. Interstate Arbitrations in Greek World / S. Ager. – 337–90 B.C., 1996. – 3 p.
3. W.L. Westermann. Interstate Arbitration in Antiquity / W.L. Westermann. – II The Classical Journal, 1906–1907. – P. 197–198.
4. A. Stuyt. Survey of International Arbitrations / A. Stuyt. – vii, 3d ed., 1990. – P. 1794–1989.
5. J. Ralston. International Arbitration From Athens to Locarno / J. Ralston. – 1929. – 153 p.
6. C. Phillipson. II The International Law and Custom of Ancient Greece and Rome / C. Phillipson. – 1911. – P. 129–130.
7. D. Roebuck. Ancient Greek Arbitration / D. Roebuck. – 2001. – P. 67–68.
8. D. Bederman. International Law in Antiquity / D. Bederman. – 2001. – P. 93–94.
9. 2015 International Arbitration Survey: Improvements and Innovations in International Arbitration. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arbitration.qmul.ac.uk/docs/164761.pdf>.
10. J. Ralston. International Arbitration From Athens to Locarno / J. Ralston. – 1929. – 161 p.
11. Перепелинська О.С. Вдосконалення арбітражного законодавства України / О.С. Перепелинська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tretsud.aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=183&Itemid=7.
12. D. Caron. The UNCITRAL Arbitration Rules: A Commentary / D. Caron, L. Caplan. – 2013. – 521 p.
13. G. Petrochilos. Procedural Law in International Arbitration / G. Petrochilos. – 2004. – 44 p.
14. Цивільний процесуальний кодекс Франції. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.legifrance.gouv.fr/content/download/1962/13735/.../Code_39.pdf. – ст. 1522.
15. Арбітражний закон Швеції. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://swedisharbitration.se/wp-content/uploads/2011/09/The-Swedish-Arbitration-Act.pdf>. – ст. 51.
16. UNCITRAL. Status: UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration / UNCITRAL. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html.
17. G.B. Born. International Commercial Arbitration / G.B. Born. – 2014. – 41 p.
18. UN. Note by Secretary-General. U.N. Doc. A/CN.9/127, VIII Y.B. UNCITRAL / UN. – 1977. – 233 p.
19. UNCITRAL. Report of Secretary-General on Possible Features of A Model Law of International Commercial Arbitration. U.N. Doc. A/CN.9/207, XII Y.B. / UNCITRAL. – 1981. – 75 p.
20. K.P. Berger. The New German Arbitration Law in International Perspective / K.P. Berger. – 26 Forum Int'l, 2000. – 4 p.
21. G.B. Born. International Commercial Arbitration / G.B. Born. – 2014. – 39 p.